

Ameerika avangardtantsuõhtu Estonia teatris

Estonia teatris toimusid New Yorgi balletmeisterite avangardtantsuõhtud. Selle projekti initsiaatoriks on teatri peaballettmeister **Mai Murdmaa**. Ameerika-poolseks juhiks on eesti päritoluga Ameerika koreograaf **Marika Blossfeldt** ja Eesti-poolseks juhiks **Saima Kranig**, kes oli samuti repetiitoriks. Projekt sai teoks juba teist korda. Möödunud aastal näitasid kolm ameerika koreograafi oma töid Von Krahli teatris. Oma idee poolest jätkavad need kultuurivahetused Saima Kranigi balletiteatri Nordic Star traditsioone aastatel 1991 — 1992.

Esimeses lühiballetis “Armastusest” oli kasutatud Raimond Valgre laule Sulev Luige, Are Jaama ja Tõnu Raadiku esituses. Koreograaf **Andy Wong** ei püüdnud aga jälgida laulude tekste, vaid pigem peegeldas oma lavastuses nende laulude üldist ideed ja meeleolu. Dramaturgia on väga lihtne, on isegi võimalik jälgida etenduse süžeed. Esimeste numbrite “Ei suutnud oodata sa mind” ja “Ma loodan, et saan sellest üle” sisuks on vastamata armastus, mis muutub üksinduse tragöödiaks laulus “Tšebarkuli laager”. Viimased kolm laulu — “Veel viivuks jää”, “Viimne valss” ja “Head ööd” — annavad edasi uue puhta tunde tekkimist.

Andy Wongi tantsudes valitseb asümmeetria. Ühegi tantsija liikumises, isegi massistseenides, ei ole sarnaseid jooni. Iseloomulik on rühmade eraldamine erineva suuruse ja funktsiooni järgi. Samal ajal see asümmeetria nagu lähtub sümmeetriast kui tugipunktist, sest liikumiste üldistatud sarnasus tavaliselt säilib. Nais- või meessolistide kasutamine ei ole seotud süžeeaga, vaid pigem meeleolu edasiandmisega. Kurbus numbris “Ma loodan, et saan sellest üle” (Irina Pähn) ja tragism “Tšebarkuli laagris” (Andrus Kambre ja Mart Kangro) on kaks erinevat asja. Meeste ja naiste ühendamine ja paaride eraldamine on Wongi

nagu kuulatakse muusikat. “Kui see äratas teis kujutelmi, tundeid ja mõtteid, siis oleme üksteist mõistnud”, lisab Young.

Tavaliselt suhtun ma sellistesse avaldustesse suure eelarvamusega, eriti kui seda teevad abstraktsete ballettide loojad, sest tavaliselt püütakse mittemõistmise süü publiku kaela veeretada. Kuid Youngi puhul ei olnud koreograafil küll vaja midagi karta. Tema miniatuur oli väga emotsionaalne, efektne ja kirglik. Tõsi küll, teistkordsel vaatamisel jätab ballett halvema mulje, sest puudub ootamatuse efekt. Mitmekordsel vaatamisel kaotab lavastus oma sisu, mis on aga paratamatu konkreetse puudumise puhul.

Mio Moralese arvutimuusika oli loodud pärast koreograafiat. See jaguneb selgeteks episoodideks, mille jooksul korratakse ühte ja sama muusikalist figuuri. See on arvutimuusika puhul tüüpiline vormiehitus, kuid Morales demonstreerib seda eriti sirgjooneliselt. Muusika vastab täielikult kasutatud koreograafiale. Erinevalt Wongist kasutab Young sageli kordusi, rühmadeks jaotamist, liikumiste sarnasust ja kokkulangemist, sümmeetriat. Kõik need võtted toetavad tema abstraktset dramaturgiat.

Liikumisi, mida Young kasutab, on raske kirjeldada — neid on vaja näha. Kõik need hüpped, roomamised, kukerpallitamised, embamised, eemaletõukamised jne on edasi antud kõige erinevates kombinatsioonides, kummaliste näoilmete saatel. Üldist liikumist vastandatakse sageli rühmatantsule ja solistidele. Erinevad liikumised nagu pannakse üksteise peale. Kõike seda toetavad kordused muusikas ja üldmulje on lausa maagiline. Tantsijad Isabel Gonzalez, Dmitri Hartšenko, Mart Kangro, Kaire Kasetalu, Tatjana Kilgas, Katrin Kivimägi, Oleg Ostanin ja Anu Ruusmaa omandasid lühikese ajaga harjumatu koreograafilise keele ja näitasid ennast kõige

arengute, otsingute, kaotuste, konfliktide ja igatsuse leida täiuslikkust ja rahu. Aja paratamatut kulgu sümboliseerib ka kivide tasane kukkumine klaasanumasse, kuhu neid aegajalt viskab Lapseootel naine (Irina Pähn) lava esiplaanil. See kukkumise rütm ei lange kokku muusika rütmiga, kuid moodustab sellega siiski originaalse kooskõla.

Koreograafia on loodud originaalmuusikale. Heilo Aadla pala “Leitud gong” tõrjutakse vähehaaval välja Ott Karbi muusikaga keelpillikvartetile, mida esitavad neli laval istuvat solisti. Mind võlus see muusika, mis on üles ehitatud kõlavate helide kiirendamisele täisnootidest *tremoloni*. Üksikud pillid lähevad erinevate kombinat-

Virtuaalset aega sümboliseerivad aga erinevate tempodega liikumised. Need on seitsme naistantsija ümberpaigutumised kivispiraali sees — kõndimine, jooksmine, kiikumine (Hedi Pundonen), sõit paadis jõe teisele kaldale (Tatjana Kilgas), kükitamised, kätesirutused, lamavate kehade ümberpöör-dumised jne. Globaalset aja voolamist sümboliseerivad Vanaema, Lapseootel naine ja väikesed lapsed, kes ei ilmu sugugi juhuslikult. Kogu ballett voolab aeglases tempos, on sügavalt filosoofiline, meditatiivne ja võib oma mitmeplaaniliste liikumiste iluga.

Eriliselt tahaks ära märkida kunstniku **Anne-Mai Heimola** tööd. Kõik kolm lavastust on kujundatud väga meisterlikult. Iga üksik liikumine, iga üksik objekt on erinevuse

aud saateks, vaid pigem meeleolu väljendamisega. Kurbus numbris "Ma loodan, et saan sellest üle" (Irina Pähn) ja tragism "Tšebarkuli laagris" (Andrus Kämre ja Mart Kangro) on kaks erinevat asja. Meeste ja naiste ühendamine ja paaride eraldamine on Wongi koreograafias positiivseks algeks (eriti ere näide on Hedi Pundonen ja Andrus Kämre soolo finaalis).

Suurt tähelepanu osutab Wong massistseenidele. Väga iseloomulik on tausta kasutamine, millest kasvavad välja kõik soolod ja mis sageli ka lahustuvad taustas. Taust on saateks individuaalsetele elamustele, mis saavutatakse tausta originaalse jagamise ja rühmadeks. Wongil on taust reeglina individualiseeritud. See oli eriti märgatav esimeses numbris ("Ei suutnud oodata sa mind"), kus üksikute isikute individuaalsed jooned näivad välja kasvavat rahvahulgast.

Teine miniatuur kandis nimetust "Fault". Selle sõna paljudest tähendustest valiksin oopuse sisust lähtudes "rike" või "väär samm". Koreograaf Bill Young läheneb tantsule nii,

Tantsijad Isabel Gonzalez, Dmitri Hartšenko, Mart Kangro, Kaire Kasetalu, Tatjana Kilgas, Katrin Kivimägi, Oleg Ostanin ja Anu Ruusmaa omandasid lühikese ajaga harjumatu koreograafilise keele ja näitasid ennast kõige paremast küljest.

Triptühhoni viimaseks numbriks oli Marika Blossfeldti lavastus "Kivilill". Marika Blossfeldt on koreograaf, kes on eesti publikule hästi tuntud. Siiani on mees tema 8 aastat tagasi lavastatud ballett "Kaleva". Siis järgnesid lavastused balletiteatris Nordic Star, aasta tagasi aga esietendus Von Krahlis ballett "Kingake", mis oli sügava filosoofilise alltekstiga. Nüüd nähtud "Kivikell" on juba samm edasi võrreldes "Kingakesega". Kolmest lühiballetist oli Estonias just "Kivikell" kõige tõsisem ja sügavam lavastus.

"Kivikell" on filosoofiline etüüd ajast. Aja igavikulisust ja samas tsüklilisust sümboliseeris kivispiraal laval, mille sees liikusid naistantsijad. See spiraal viib meid nagu tagasi kiviajastu poole läbi ajastute kogemuste,

toirjutakse vanhaaaval" välja. Oli Karol muusikaga keelpillikvartetile, mida esitavad neli laval istuvat solisti. Mind võlus see muusika, mis on üles ehitatud kõlavate helide kiirendamisele täisnootidest tremoloni. Üksikud pillid lähevad erinevate kombinatsioonide kaudu koosmänguni. Siinkohal tahaksin lisada, et ka pillimehed olid lavale paigutatud väga oskuslikult. Muusikud istusid instrumentide kõrguse järjekorras, moodustades ruudu — ruudu küljed on paarid: kõrgemad-madalamad või äärmised-keskmised. Hiljem sain teada, et teose struktuuri kogu idee kuulub koreograafile, 16-aastane helilooja vaid vormistas selle heliliselt.

Blossfeldti juures puuduvad puhtantsulised liikumised. Laval liigub aeg kahes dimensioonis. Esimene neist on reaalne aeg, milles toimub etendus, mida märgistas raadioimitatsioon etenduse keskel, kus öeldakse täpset reaalset aega. Sama eesmärki teenib lõpusteen, kus Vanaema (Ilse Takis) ütleb lastele (Annika Liivamägi, Karin Loit, Maria Prii, Paula Veiler) mis kuu, päev ja kellaaeg on.

nikult. Kõigi balleti võimal aegiases tempos, on sügavalt filosoofiline, meditatiivne ja võib-olla oma mitmeplaaniliste liikumiste iluga.

Eriliselt tahaks ära märkida kunstniku Anne-Mai Heimola tööd. Kõik kolm lavastust on kujundatud väga meisterlikult. Kõikide kostüümide aluseks on erinevuse printsiip mõne välise samasusega. Sõltuvalt koreograafiast võivad kostüümid paista nii ühetaolistena kui diametraalselt erinevatena. Väga hästi olid tehtud ka dekoratsioonid: valgusti esimeses balletis ja jõgi viimases.

Estonia tantsutrupp omandas edukalt New Yorgi ballettmeisterite-avangardistide uued ideed ja meile harjumatud koreograafilised lahendused. Tantsijate esitus tõi tõelist naudingut ja avastas Estonia balletitrupi potentsiaali, mida tavaliselt meie lavastustes ei kasutata. Vaieldamatult võlgname repetiitor Saima Kranigile, kaasaegse tantsu suurimale entusiastile Eestis, et kõik lavastused nii hästi õnnestusid.

Mark Rais

